



Sygn. akt V CSK 39/06

**WYROK  
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 28 kwietnia 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Marian Kocon (przewodniczący)

SSN Marek Sychowicz

SSA Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa W. G.

przeciwko K. P.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 28 kwietnia 2006 r.,

skargi kasacyjnej pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego [...]

z dnia 6 lipca 2005 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.**

## Uzasadnienie

Powód W. G. wniósł o zasądzenie na jego rzecz od pozwanego K. P. kwoty 117.415 złotych z ustawowymi odsetkami, co do kwoty 103.700 złotych od dnia 19 kwietnia 2001 roku do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu powództwa wskazał, że 28 czerwca 2001 roku Sąd Okręgowy wydał nakaz zapłaty przeciwko „F.” sp. z o. o. z siedzibą w K. Wobec bezskuteczności egzekucji z majątku spółki powód skierował roszczenie przeciwko pozwanemu K. P. pełniącemu funkcję prezesa zarządu spółki.

Pozwany wnosił o oddalenie powództwa podnosząc, że 19 marca 2001 roku został odwołany z funkcji prezesa zarządu uchwałą zgromadzenia wspólników. Nadto wskazał, że w czasie pełnienia przez niego funkcji prezesa zarządu nie było podstaw do zgłoszenia wniosku o upadłość lub do wszczęcia postępowania układowego. Dla wykazania tych okoliczności pozwany wniósł o przeprowadzenie dowodów z bilansu spółki „F.” za okres od 1 stycznia 2001 r. do 19 marca 2001 r. oraz rachunku wyników, stanu gotówki w kasie na dzień 19 marca 2001 r. i stanu środków na rachunkach bankowych na dzień 19 marca 2001 r.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 14 października 2004 roku zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 117.415 złotych z ustawowymi odsetkami od kwoty 103.700 złotych od dnia 19 kwietnia 2001 r. do dnia zapłaty.

Sąd ten ustalił, że pozwany był prezesem zarządu spółki z o.o. „F.” działającej od 1998 roku. 1 lipca 2000 roku powód prowadzący działalność gospodarczą pod nazwą PPUH W. zawarł z w/w spółką umowę najmu pomieszczeń magazynowych i biurowych położonych w K. Umowa została zawarta na czas określony do dnia 31.06.2002 roku a czynsz miał wynosić równowartość 10.659 DM wraz z podatkiem VAT. Z inicjatywy spółki „F.” doszło do wcześniejszego rozwiązania umowy najmu. W porozumieniu z dnia 2 kwietnia 2001 roku spółka zobowiązała się do zapłacenia odszkodowania za wcześniejsze rozwiązanie umowy w kwocie brutto 103.700 złotych.

Sąd Okręgowy nakazem zapłaty z dnia 28.06.2001 roku zobowiązał spółkę „F.” do zapłaty powodowi tej kwoty łącznie z kosztami postępowania w wysokości 13.715 złotych. Wobec bezskuteczności postępowania egzekucyjnego przeciwko spółce, powód złożył 28 września 2001 r. wniosek o ogłoszenie jej upadłości, który został odrzucony z powodu nie uiszczenia zaliczki na koszty postępowania upadłościowego.

19 marca 2001 roku pozwany złożył rezygnację z funkcji prezesa zarządu spółki i w tym dniu został uchwałą zgromadzenia wspólników odwołany z zarządu.

20 kwietnia 2001 roku pozwany skierował do Sądu Rejonowego wniosek o dokonanie zmian w rejestrze handlowym i wykreślenie go jako prezesa zarządu. Dopiero 15 marca 2002 roku Sąd Rejonowy, w związku ze zmianą firmy spółki, zarejestrował zmiany w składzie jej zarządu.

Sąd Okręgowy uznał, że pozwany ponosi wobec powoda odpowiedzialność na mocy art. 299 k.s.h. i to pomimo rezygnacji z funkcji członka zarządu.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 6 lipca 2005 roku oddalił apelację pozwanego, w której zarzucał między innymi błędne przyjęcie, że w czasie kiedy był członkiem zarządu spółki spełniały się przesłanki do ogłoszenia jej upadłości i związane z tym pominięcie wniosków dowodowych dotyczących stanu majątkowego spółki w okresie od stycznia 2001 r. do 19 marca 2001 r.

Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego i jego ocenę prawną i uznał, że pozwany ponosi odpowiedzialność z art. 299 § 1 k.s.h. Pozwany pełnił funkcję członka zarządu w czasie, kiedy spółka „F.” zaprzestała płacenia długów. Sąd ten wskazał, że spółka w 2000 roku osiągnęła stratę w kwocie 1.320.117,09 złotych. Już w tym czasie według sądu spółka zaprzestała płacenia wymagalnych długów a sprawozdanie finansowe za 2000 r. wykazało, że jej zobowiązania nie miały pokrycia w jej majątku

Sąd Apelacyjny podkreślił jednocześnie, że odwołanie członka zarządu spółki z o.o., nie ujawnione w rejestrze handlowym, nie zwalnia go od odpowiedzialności z art. 299 § 1 prawa upadłościowego i naprawczego.

W skardze kasacyjnej pozwany zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 1 § 1 i 2 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 24.10.1934 roku prawo upadłościowe a także art. 299 k.s.h., przez błędne uznanie, że skutecznie odwołany członek zarządu odpowiada za zobowiązania spółki, wobec której egzekucja okazała się bezskuteczna, powstałe w czasie gdy nie był on członkiem zarządu. Według skarżącego, sąd odwoławczy naruszył prawo procesowe tj. art. 227 i 233 k.p.c. przez pominięcie zawartych w apelacji nowych i ponowionych wniosków dowodowych na okoliczność, że w czasie kiedy sprawował funkcje członka zarządu spółki nie zachodziły przesłanki do ogłoszenia upadłości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zaskarżony wyrok, wydany po dniu 6 lutego 2005 r. tj. po wejściu w życie ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98) stał się prawomocny i dlatego do jego zaskarżenia stosuje się obowiązujące po tej dacie przepisy dotyczące skargi kasacyjnej. Przewidują one istotne ograniczenia podstaw skargi kasacyjnej dla wszystkich wnoszących skargi. Zgodnie bowiem z art. 398<sup>3</sup> § 3 k.p.c. wyłączona została możliwość oparcia skargi kasacyjnej na zarzutach dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów i to bez względu na to, czy naruszenie przepisów związanych z ustaleniami faktycznymi mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Dlatego nie zasługuje na uwzględnienie skarga kasacyjna w której, w ramach naruszenia przepisów procesowych zarzuca się wadliwą ocenę przeprowadzonych dowodów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 września 2005 r. III CSK 13/05 Biul. SN 2005/12/8).

Przesłankami odpowiedzialności z art. 299 k.s.h. są: istnienie określonego zobowiązania spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w czasie, kiedy dana osoba była członkiem zarządu, oraz bezskuteczność egzekucji tego zobowiązania wobec spółki niezależnie od tego, czy ta osoba jest nadal członkiem zarządu. Bezskuteczność egzekucji została wykazana przez stronę powodową. Rozważając czy został wypełniony pierwszy przytoczony wyżej warunek należy podnieść, iż zobowiązanie spółki z tytułu czynszu najmu powstało z chwilą zawarcia umowy

najmu tj. 1 lipca 2000 r. Zobowiązanie zapłaty określonej sumy pozostaje w ścisłym związku z rozwiązaniem tej umowy ze skutkiem na koniec marca 2001 r. Odszkodowanie jest konsekwencją niewykonania umowy terminowej. Do przyjęcia odpowiedzialności z art. 299 k.s.h. wystarczy istnienie zobowiązania w czasie sprawowania funkcji członka zarządu, nie jest natomiast konieczne aby zobowiązanie w tym czasie było wymagalne (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 września 2003 r. V CK 198/02 Wokanda 2004/6/7). Tak jak obciążałyby pozwanego niewymagalne do dnia jego rezygnacji należności czynszowe, tak samo obciąża go kwota zastrzeżona w zamian za wcześniejsze rozwiązanie terminowej umowy i uchylenie związanego z nią obowiązku świadczenia z tytułu czynszu. Dlatego niesłusznie zarzuca się w skardze kasacyjnej, iż nie zaspokojone zobowiązanie spółki powstało dopiero po złożeniu przez pozwanego rezygnacji z pełnienia funkcji członka zarządu spółki.

Odpowiedzialność przewidzianą w art. 299 k.s.h. ponoszą osoby, które były członkami zarządu w czasie właściwym dla ogłoszenia upadłości (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 września 1999 r. II CKN 608/98 OSNC 2000/4/67). Zastosowanie art. 299 k.s.h. zależy zatem od prawidłowej oceny, czy rzeczywiście w czasie, kiedy pozwany był prezesem zarządu spółki „F.” ujawniły się okoliczności, które nakładały na niego obowiązek zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości spółki w terminie określonym w art. 5 obowiązującego wówczas prawa upadłościowego (tj. Dz.U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 ze zm.).

Sąd Apelacyjny przyjmując, że pozwany we właściwym czasie nie zgłosił wniosku o ogłoszenie upadłości spółki „F.” nie wskazał jednoznacznie w związku z art. 1 § 1 prawa upadłościowego, kiedy spółka trwale zaprzestała płacenia długów. Jednocześnie zważyć należy, że dla wypełnienia tej podstawy upadłości nie wystarczy poprzestać – tak jak to uczynił sąd odwoławczy – na stwierdzeniu, że dłużnik nie płaci długów wymagalnych. Według art. 2 prawa upadłościowego zaprzestanie płacenia długów musi być trwałe a nie może polegać na przejściowym wstrzymaniu regulowania zobowiązań. Trwałe zaprzestanie płacenia długów oznacza, że dłużnik nie tylko obecnie nie płaci długów ale także nie będzie tego czynił w przyszłości z powodu braku niezbędnych środków (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 14 czerwca 2000 r. V CKN 1117/00 system informacji

prawniczej lex 56047). Z tej przyczyny rację ma skarżący, nie tylko co do oceny przesłanki ogłoszenia upadłości zamieszczonej w art. 1 § 1 prawa upadłościowego, ale także co do odmowy przeprowadzenia dowodów zmierzających do wykazania rzeczywistej sytuacji majątkowej spółki do czasu, kiedy złożył rezygnację z funkcji prezesa zarządu spółki.

Odnotowując odmienne wypowiedzi judykatury co do możliwości przytoczenia art. 227 k.p.c. jako podstawy kasacji (patrz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2004 r. IV CK 75/03 system informacji prawniczej lex 142533) Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym sprawę podziela pogląd, że naruszenie art. 227 k.p.c. może także polegać na odmowie przeprowadzenia przez sąd dowodów zmierzających do wyjaśnienia istotnych okoliczności sprawy (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 23 stycznia 2001 r. IV CKN 970/00 lex 52753, z dnia 7 marca 2001 r. I PKN 299/00 OSNCP 2002/23/573).

Podobne zastrzeżenia wiążą się z drugą przesłanką upadłości (art. 1 § 2 prawa upadłościowego) polegającą na nadmiernym zadłużeniu, czyli przewyższeniu pasywów spółki z ograniczoną odpowiedzialnością nad jej aktywami. Z całą pewnością prowadzenie działalności gospodarczej ze stratą nie jest równoważne z takim stanem spółki, jeśli straty mają pokrycie w aktywach spółki. Upadłości nie usprawiedliwia także mechaniczne porównanie sum bilansowych, bez oceny struktury pozycji biernych majątku, zwłaszcza, gdy są to w większości krótkoterminowe pożyczki bankowe, typowe dla współczesnej działalności gospodarczej. Poza tym należy zwrócić uwagę, że według sądu odwoławczego art. 1 § 2 prawa upadłościowego miałby zastosowanie w kontekście stanu majątkowego spółki na dzień 19 marca 2001 r., przy hipotetycznym (wobec odmowy przeprowadzenia dowodów o których była mowa wyżej) założeniu, iż stan ten nie uległ poprawie w stosunku do sprawozdania finansowego za 2000 r.

Przyjmując spełnienie przesłanek do ogłoszenia upadłości spółki „F.” Sąd Apelacyjny nie wskazał jednoznacznie, kiedy i w jakim czasie przesłanki te obligowały pozwanego z mocy art. 5 prawa upadłościowego, jako reprezentanta spółki, do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Z jednej strony sąd przyjął zaprzestanie płacenia długów w 2000 r., by zaraz dalej wskazać, że stan

uzasadniający ogłoszenie upadłości wystąpił w momencie orzeczenia nakazu zapłaty przeciwko spółce, który został wydany 28 czerwca 2001 r., już po rezygnacji przez powoda z funkcji członka zarządu spółki.

Zagadnienie odpowiedzialności członka zarządu na podstawie art. 298 k.h., a obecnie oparte na identycznie brzmiącej podstawie z art. 299 k.s.h., było przedmiotem rozbieżnych wypowiedzi judykatury. Według jednego poglądu odwołanie członka zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, nie ujawnione w rejestrze, nie zwalnia go od odpowiedzialności za zobowiązania spółki (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 kwietnia 2000 r. V CKN 10/00 OSNC 2000/12/219, Sąd Apelacyjny w Białymstoku z dnia 20 maja 2003 r. I ACa 201/03 OSA 2003/11/50). Według odmiennego poglądu, który podziela Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym sprawę, wpis określonej osoby w charakterze członka zarządu nie rozstrzyga o ponoszeniu przez tę osobę odpowiedzialności na zasadach ustanowionych w art. 298 k.h. (299 k.s.h.). Takie stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 28 września 1999 r. II CKN 608/98 (OSNC 2000/4/67), z dnia 25 września 2003 r. V CK 198/02 (Wokanda 2004/6/7), z dnia 7 lipca 2005 r. V CK 198/02 (nie publ). Przekonują zawarte w tych orzeczeniach argumenty odwołujące się do deklaratywnego charakteru wpisu członków zarządu do Krajowego Rejestru Sądowego a poprzednio do rejestru handlowego. Słusznie podnosi się również, że obowiązek zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości obciąża osoby piastujące funkcje członków zarządu a nie te, o których wierzyciele sądzą, na podstawie nieaktualnego wpisu do rejestru, że są członkami zarządu. Domniemania wynikające z wpisów uskutecznionych poprzednio w rejestrze handlowym (art. 24 k.h.) a obecnie Krajowym Rejestrze Sądowym (art. 14, 17) chroniły i chronią osoby trzecie względem spółki a nie względem członków jej zarządu. Jeżeli zatem stan uzasadniający zgłoszenie upadłości lub wszczęcia postępowania układowego nastąpił po rezygnacji przez pozwanego z funkcji członka zarządu wyłączona jest jego odpowiedzialność, o której mowa w art. 299 k.s.h.. Tą datą graniczną jest 19 marca 2001 tj. dzień kiedy dotarło do spółki oświadczenie pozwanego o rezygnacji. Wynika to z treści art. 746 k.c. w związku z art. 61 k.c., do których odsyła art. 202 § 5 k.s.h. Z tą chwilą wygasł mandat

członka zarządu sprawowany przez pozwanego, niezależnie od tego, kiedy ten fakt zostanie ujawniony w rejestrze.

Wobec zasadności skargi kasacyjnej zarówno w zakresie przepisów prawa procesowego jak i prawa materialnego Sąd Najwyższy na podstawie art. 398<sup>15</sup> § 1 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania sądowi drugiej instancji.